

4/ Getuigen van de messias - Nicodemus (Johannes 3)

“Er was een farizeeër, een van de Joodse leiders, met de naam Nikodemus. Hij kwam in de nacht naar Jezus toe. ‘Rabbi,’ zei hij, ‘wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekens doen die u verricht.’”

Over het gesprek van Jezus met Nicodemus, een vooraanstaande farizeeër, geëerd lid van het Sanhedrin of Hoge Raad, is al heel wat inkt gevloeid. Johannes 3 is een hoofdstuk dat gretig werd en wordt aangegrepen om theologische en leerstellige opvattingen te illustreren en te onderbouwen.

De tekst geeft dan ook aan dat Nicodemus erop uit is om interessante informatie te horen uit Jezus' mond: *"Rabbi, wij weten, dat jij van God bent gekomen als leraar."* (v. 2) Nicodemus gebruikt zowel de aanspreektitel **RABBI** (zo werd een leraar aangesproken met de nodig eerbied) als **LERAAR** (van het Griekse woord DIDASKO, waar ons woord didactiek is afgeleid: dit heeft te maken met het doorgeven van kennis en vaardigheden).

Een angsthaas?

Nicodemus komt 's nachts naar Jezus, wanneer de zon al onder was. Wij zeggen dan dat hij een gebrek had aan durf en moed, bang om voor zijn mening uit te komen, bang voor wat anderen (vooral zijn collega-farizeeërs) zouden zeggen. Niemand mocht hem zien bij Jezus... Dat is wat wij er soms, misschien onterecht, van maken. Dit gebeurt wel vaker: signalen van anderen negatief interpreteren.

- In de rabbijnse traditie was de avond / de nacht een moment bij uitstek voor de studie van de Torah (je vindt hiervan een weerklink in Ps. 1). Het moment waar een zekere rust neerdaalde, ideaal voor bezinning en gesprek. Misschien een belangrijke les: laten we elkaar niet zo snel opsluiten in een houding of een uitspraak. Laten we elkaar wat meer ruimte geven.
- Binnen zijn partij van de Farizeeën had men snel een oordeel gevormd over die nieuwe rabbi. Niet alleen had hij geen opleiding ontvangen, bovendien was hij een zondaar omdat hij de sabbat niet hield zoals het hoorde. Nicodemus echter vond dat je niet zomaar over iemand een oordeel kunt vellen: *"Nikodemus, die destijds bij Jezus was geweest, iemand uit hun eigen kring, zei: 'Onze wet veroordeelt iemand toch pas als hij gehoord is en als bekend is wat hij heeft gedaan?'"* Daar was heel wat moed voor nodig, en hij deed het toch maar. Het leverde hem trouwens spottende reacties op: *"Ze zeiden tegen hem: 'Kom jij soms ook uit Galilea? Zoek het maar na, dan zul je zien dat er uit Galilea geen profeet kan komen.'" (7:50-51)*
- Wanneer Jezus als godslasterende misdadiger gekruisigd is, komt Nicodemus hem openlijk eer betonen door meer dan 30 liter balsemolie van mirre en aloë te brengen (Johannes 19:39).

1. Kun je begrijpen dat sommigen soms **bang zijn voor wat anderen zouden kunnen denken**? Overkomt dat jou ook wel eens? Zo ja, in welke situaties?
2. **Signalen van anderen negatief interpreteren...** heb je dit zelf al ervaren / gedaan? Wat kunnen hiervan de gevolgen zijn?
3. **Elkaar opsluiten in houdingen of uitspraken...** Wat kan het concreet betekenen om elkaar **'ruimte te geven'**? En hoe belangrijk is dit?
4. Bespreek met elkaar het belang van wat Nicodemus zegt in Joh 7:50-51 over **niet oordelen voor je echt naar de ander hebt geluisterd**.

Een abrupt antwoord

Jezus lijkt helemaal niet in te gaan op Nicodemus' mooie opener: *"Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij je opnieuw geboren wordt, kun je het Koninkrijk van God niet zien."* (v.3). Dit komt nogal hard over en je krijgt de indruk dat 'het koninkrijk van God' eerder een exclusieve bedoening wordt. Wat is er aan de hand?

Jezus verandert onmiddellijk van register. Nicodemus heeft het over 'rabbi' en 'leraar'. Hij stuurt aan op een gesprek tussen rabbi's. Jezus vindt het belangrijk om het accent te verleggen. In zijn antwoord gebruikt Jezus het werkwoord 'zien'. Dit is hetzelfde werkwoord als wat Nicodemus in de mond neemt: wij weten (EIDO, zie studie 2). "Wij weten / wij zien...", en Jezus antwoordt: Je kunt maar weten (zien) als je opnieuw geboren wordt!

Nicodemus reageert verbaasd: "Opnieuw geboren worden? Kom nou, even serieus... Terug in de buik van de moeder...?" Eigenlijk zegt Jezus iets wat wel een reactie móet uitlokken: "Nicodemus, daar gaat het toch niet om! Niet om letterlijk opnieuw geboren te worden, en ook niet om allerlei theoretische kennis waar jij op uit bent."

5. "Wij weten, wij zien..." Wat is volgens jou het belang (of de rol) van **'kennis, leerstellingen, theologische constructies'**? Kan het overschat / onderschat worden? Kan het de plaats innemen van wat eigenlijk het belangrijkste is?
6. Nicodemus was geen dommerik... en toch, Jezus en Nicodemus lijken **naast elkaar te praten...** Heb je dit zelf ook al meegemaakt? Wat is daar de oorzaak van en hoe kun je het vermijden?

"Tenzij je opnieuw geboren wordt, kun je het Koninkrijk van God niet zien."

Bij het horen of lezen van de uitdrukking 'koninkrijk van God', denken wij vaak onmiddellijk aan de hemel, of het paradijs... later. In werkelijkheid heeft Jezus het in de eerste plaats over de wereld en het leven hier en nu, maar dan wel zoals God die droomt voor ons, mensen. Wààr leven. Goed leven, in de diepe zin van het woord. En daarvoor, zo zegt hij, moet je 'opnieuw geboren worden' – 'geboren worden uit water en geest'.

Opnieuw geboren worden?

In ons christelijk jargon wordt 'opnieuw geboren worden' (ook wel: wedergeboren worden) vaak gelijkgesteld aan 'bekering', een begrip dat gekoppeld wordt aan zondig en slecht zijn, waardoor een radicale keuze voor verandering nodig is (daarbij ook nog vaak gelinkt aan 'veranderen van kerk').

Het Griekse METANOÏA, vertaald als bekering, wijst op een andere manier van denken (en dus van leven), een nieuwe mentaliteit – iets wat onze maatschappij zeker kan gebruiken! Niet puur materialistisch, niet puur egocentrisch. Op zoek gaan naar het mooie en het goede.

Jezus verduidelijkt zelf een en ander aan het eind van het verhaal: "Het licht kwam in de wereld en de mensen hielden meer van de duisternis dan van het licht, want hun daden waren slecht. Wie kwaad doet, haat het licht; hij schuwt het licht omdat anders zijn daden bekend worden. Maar wie oprecht handelt zoekt het licht op, zodat zichtbaar wordt dat God werkzaam is in alles wat hij doet."

De basisbetekenis van het Bijbelse woord 'zondigen' is: je doel missen. Er is heel veel wat je kunt missen: gezondheid, geluk, goede relaties, ... En dat is zonde, zo jammer!

Jakobus heeft het in zijn brief over 'dood geloof': "Wat heeft het voor zin, broeders en zusters, als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar?" (Jak 2)
Waar het uiteindelijk op aankomt is **wat het met je doet, met je leven, je levenshouding.**

7. Hoe zou jij METANOÏA, inkeer of bekering, omschrijven?
8. Kun je enkele zaken opnoemen in het denken en handelen van mensen vandaag (misschien ook in de kerk) die echt zouden moeten vernieuwd of veranderd worden?
9. "... zodat zichtbaar wordt dat God werkzaam is in alles wat hij doet." Wat is er zoal te zien wanneer God werkzaam wordt in alles wat je doet?

Geboren worden van boven

In de Griekse tekst staat er eigenlijk: geboren worden van boven, van omhoog. Boven – beneden, water – geest. Ook dit zijn weer begrippen die voer zijn voor hoogstaande (lees: moeilijke) theologische en leerstellige uiteenzettingen. Mag het ook eens iets eenvoudiger? Jezus zelf geeft trouwens aan dat wat hij in dag gesprek tot Nicodemus zegt niet te moeilijk gemaakt moet worden: "Wanneer jullie me niet geloven als ik over aardse dingen spreek, hoe zouden jullie me dan geloven als ik over hemelse dingen spreek?" (v. 12)

Dat 'geboren worden van beneden' lijkt overeen te komen met 'uit water geboren worden'. In onze christelijke kringen wordt heel snel geschakeld naar 'de doop'. Gedoopt worden in water, om daarna door handoplegging en gebed de Geest te ontvangen. Je kunt het echter ook anders lezen, minder kerkelijk, leerstellig of theologisch.

Geboren worden uit water overkomt iedereen. Wanneer mama's water breekt, worden we geboren. Als krijsende baby komen we op deze wereld, met ons eigen temperamentje. Mensen van vlees en bloed. Gewoon mens, zoals iedereen. We leven (of worden geleefd) hier beneden, en ja, soms ook met hoofd en gedachten laag bij de grond.

Wel, zegt Jezus, mag het ietsje meer zijn? Ietsje hoger (en dit betekent niet dat je een zweverige hemelstaarder moet worden - cf. Hand. 1). Als mens word je geboren, maar je mag maar hopen dat er een moment komt in je leven (of momenten, want nee, het hoeft geen eenmalig gebeuren te zijn) waar je je hoofd opricht en hoger kijkt. Dat je beseft dat mens zijn meer is dan gewoon in leven te zijn, meer dan op deze aarde rond te lopen. Mens ben je, méns – waarlijk mens, intens, mooi mens... daar kies je voor. Dit mag je gerust linken aan allerlei begrippen: geloof, vertrouwen, idealen, creativiteit, inspiratie en leuke ingevingen, gezond verstand, gezonde spiritualiteit, verlangen naar het goede, innerlijke drive en enthousiasme, begeestering...

10. Hoe begrijp jij 'geboren worden uit water en uit geest'? Welke versie spreekt jou het meeste aan de 'aardse versie' of de meer theologische en kerkelijke?
11. Wat betekent het concreet om **waarlijk mens** te zijn? - "Mens ben je, méns – waarlijk mens, intens, mooi mens... daar kies je voor." Reactie?
12. 'Bekering'... een eenmalig gebeuren of toch een regelmatig terugkerend engagement?

Geboren worden uit geest

“Waarachtig, ik verzeker u: niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest.” - v. 5

Dat laatste woord, beGEESTering, brengt ons als vanzelf bij dat ‘geboren worden uit geest’. De basis-betekenis van **het Bijbelse RUACH**, vertaald als ‘geest’, heeft te maken met ‘lucht in beweging’: wind, adem. Vandaar de afgeleide betekenis: begeestering, bezieling, enthousiast engagement.

Dan hebben we het over mensen in wie een frisse wind waait, en die op hun beurt een frisse wind laten waaien – net als Jezus, dat was voor iedereen duidelijk te zien.

Herinner u: METANOÏA, een nieuwe manier van denken en dus van leven. Dat kan verschillende vormen aannemen, naargelang je situatie, je levensverhaal, de weg die je hebt afgelegd.

Die RUACH – WIND is een mooi beeld. Het straalt dynamiek, beweging uit. De wind doet de zeilen van een schip opbollen en stuwt het vooruit. De wieken van de molen draaien en malen het graan zodat heerlijk brood gebakken kan worden. Zaadjes worden meegevoerd en zorgen voor nieuw leven. Wind heeft ook iets lichtvoetigs en haalt wel eens fratsen uit: haren in wind, bladeren die dwarrelend aan het dansen gaan.

Misschien is dat ook wel waar Jezus van droomde: mensen die heel fris in het leven staan, levenslustig en met positief engagement, dynamisch... en ja, ook met enige speelsheid en lichtvoetigheid, wat helaas al te zelden geassocieerd wordt met kerk, godsdienst en geloof, waar mensen al te vaak vastzitten in vastgeroeste ideeën, vormen en rituelen.

13. Waar denk jij aan bij het begrip ‘geest’?

14. ‘Dromen’ over **geloof dat je ‘voortwaait’**, en een **godsdienst die dynamiek en engagement maar ook wat lichtvoetigheid** brengt (in je gedachten, in je levenshouding, in je manier van leven) ... Reactie? En ook wat speelsheid? Kom nou, in de kerk?

God heeft de wereld lief

“God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon (*lett.: eniggeboren zoon*) heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.” (v. 16)

Dit is waarschijnlijk een van de best gekende verzen uit de hele bijbel. De volgende verzen sluiten hier nauw bij aan: “God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te redden. ¹⁸Over wie in hem gelooft wordt geen oordeel uitgesproken, maar wie niet in hem gelooft is al veroordeeld, omdat hij niet wilde geloven in de naam van Gods enige Zoon. (v. 17-18)

Ook deze verzen leiden vaak tot theologische discussies over Jezus’ god- en menszijn. ‘Eniggeboren’, wat betekent dit? Voor mensen (in elk geval voor mij) eigenlijk niet te begrijpen. Daar ligt trouwens niet de nadruk, wel op Gods liefde voor mens en wereld.

- Het Griekse bijbelse begrip **AGAPÈ** verwijst naar een bijzondere vorm van liefde, die vaak wordt omschreven als onvoorwaardelijke, zelfopofferende en oprechte liefde.
- God wil niet dat de mens (en de wereld - de mensheid) verloren gaat (lett.: kapotgemaakt, tot een ruïne herleid, doodgaat), maar gered wordt (lett.: gered, genezen, geheeld).
- God wil eeuwig leven aanbieden. Vanuit de grondtekst kan dit verschillende betekenissen hebben:
 - ✓ **Leven na de dood**, waarbij de gelovigen in de aanwezigheid van God leven voor altijd, een beloning voor hen die in Jezus Christus geloven. Dit sluit aan bij de idee dat ‘eeuwig leven’ geplaatst wordt tegenover ‘eeuwige dood’ of verdoemenis.
 - ✓ **Kwaliteit van leven in het hier en nu**, een kwalitatief hoger leven dat reeds in het heden begint. In bijvoorbeeld Johannes 10:10 zegt Jezus dat hij is gekomen om leven te geven "in overvloed",
 - ✓ **De volledige realisatie van het Koninkrijk van God**. Dit betekent dat het eeuwige leven niet alleen iets is voor na de dood, maar een tijd waarin God’s heerschappij volledig gevestigd is en de gerechtigheid en vrede van het Koninkrijk werkelijkheid worden.

15. Wat haal jij uit die verzen 16 tot 18? Spreek hierover met elkaar...

16. Jezus spreekt ook over ‘oordeel’. Enerzijds geeft hij aan dat wie gelooft **niet in het oordeel** komt, anderzijds is wie niet wil geloven **al veroordeeld is**. Wat zegt dit bv. over ‘**angst voor het oordeel**’? Wat betekent ‘al veroordeeld zijn’ (let op de gebruikte tijd)? En wat betekent ‘geloven of niet willen geloven **in de naam van Jezus**’ (houd hierbij rekening met wat het begrip ‘naam’ betekent in een Hebreeuws-Joodse context)?

